

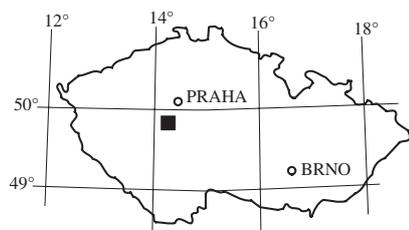
PATOLOGICKÉ PYGIDIUM ECCOPTOCHILE CLAVIGERA (BEYRICH, 1845) (TRILOBITA) Z LETENSKÉHO SOUVRSTVÍ ČESKÉHO ORDOVIKU V PRAŽSKÉ PÁNVI (BARRANDIEN)

A pathologic pygidium of the *Eccoptochile clavigera* (Beyrich, 1845) (Trilobita) from the Letná Formation of the Bohemian Ordovician in the Prague Basin (Barrandian)

JOSEF K. MORAVEC

Prehistoric World Images, disloc. work-place, Srby 56, 335 01 Nepomuk 1

(12-41 Beroun)

Key words: *Trilobita, Eccoptochile, pathology, Middle Ordovician, Letná Formation*

Abstract: A unique pathologic pygidium of the *Eccoptochile clavigera* (BEYRICH, 1845) from the Letná Formation (Berounian Stage) has been studied in the Museum of Bohuslav Horák in Rokycany. This specimen, originally labelled as *Cheirurus claviger*, comes from the classical locality at Veselá Hill near Beroun town.

Při revizi materiálu ze starých sběrů z 19. století ve sbírkových fonděch Muzea Bohuslava Horáka v Rokycanech objevil dr. J. Kraft unikátní patologické pygidium cheiruridního trilobita *Eccoptochile clavigera* (BEYRICH), označené původní originální etiketou *Cheirurus claviger* s lokalizací Veselá. Podle petrologického charakteru materiálu je zřejmé, že patologické pygidium je zachováno v šedohnědém křemenném pískovci, který je typický pro vyšší polohy letenského souvrství v blízkém okolí Berouna (na lokalitách Děd, Veselá, Ostrý, Brdatka).

Na tomto kusu je zachováno rovněž několik zbytků trilobitů *Deanaspis goldfussi* (BARRANDE) a *Dalmanitina socialis* (BARRANDE), kteří na lokalitě Veselá u Berouna tvoří dominantní složku fosilní fauny draboviového společenstva (cf. HAVLÍČEK 1982).

Popis materiálu

Pygidium je zachováno jako otisk vnitřní strany exoskeletonu (jádro). Pleurální a interpleurální rýhy jsou nestejněměrně vyvinuté a vyznačené, zjevně postižené patologickými deformacemi. Pleurální rýhy tvořené obvykle hlubokými okrouhlými důlky u studovaného kusu chaoticky splývají (exsag). Interpleurální rýhy s asymetrickými morfologickými depresiemi jsou složeny z drobných sekun-

dárních trhlinek a důlků mezi posteriorním a anteriorním okrajem prvního i druhého párového segmentu.

Druhý a třetí pygidiální segment levé strany pygidia je výrazně patologicky pozmeněn. Terminální část druhého segmentu je výrazně zkrácená, nepravidelně ostře vykrojená (exsag), okraje jsou ostré, případně místy zaoblené. Třetí segment jeví výrazné stopy dosti rozsáhlého poškození v mediální a terminální části. V mediální části jsou vnitřní okraje postižení zprohýbané a zmáčklé (exsag) a je zde vyvinuta nepravidelně roztroušená sekundární („regenerační“) granulace. Terminální část je rozdrcena, ale pravděpodobně částečně vyhojena. Patologicky je postižena i pravá část pygidia. První segment je ve dvou třetinách angulárně obloukovitě ukončen (exsag), je zde odlomena celá jeho terminální část. Při posterolaterálním pohledu je na třetím segmentu patrná dlouhá (exsag) zvlněná jizva, probíhající od vnějšího laterálního okraje až k mediální části. Povrch tohoto segmentu je podélně svaštělý.

Závěr

Studované pygidium cheirurida *Eccoptochile clavigera* (BEYRICH) bylo zřejmě poškozeno atakem blíže neznámého predátora; v úvahu přichází např. gigantický artropod či ortokonní nautiloid, kterého popsal z úlomků exoskeletonu CHLUPÁČ (1999).

Diskutovaný jedinec útok pravděpodobně přežil (zranění je částečně vyhojené), avšak s trvalými následky, které se projeví anomálními změnami v morfologii postižených pygidiálních segmentů. Pygidium je vyobrazeno v příloze 8.

Literatura

- HAVLÍČEK, V. (1982): Ordovician in Bohemia: development of the Prague Basin and its benthic communities. – Sbor. geol. Věd, Geol., 37, 103–136. Praha.
- CHLUPÁČ, I. (1999): Some problematical arthropods from the Upper Ordovician Letná Formation of Bohemia. – J. Czech Geol. Soc., 44, 1/2, 79–87. Praha.
- OWEN, A. W. (1985): Trilobite abnormalities. – Trans. R. Soc., 76, 255–272. Edinburgh.
- ŠNAJDR, M. (1980): Patologické exoskeletony dvou ordovických trilobitů z Barrandienu. – Čas. Nár. Muz., Odd. přírodověd., 148, 3/4, 173–176. Praha.

Fotografie jsou v příloze 8

Patologické pygidium *Eccoptochile clavigera* (BEYRICH, 1845). Stupeň beroun, svrchní část letenského souvrství, draboviové společenstvo, Veselá u Berouna. 1. Dorzální pohled, otisk vnitřní strany dorzálního exoskelotonu, MBHR 16 853, 1,4×. 2. Posterolaterální pohled, detail deformovaných laloků levé strany pygidia, 2,4×. 3. Posterolaterální pohled, detail deformovaného laloku pravé strany pygidia, 2,4×. K článku J. K. Moravce na str. 91